

Fiziksel Şiddet Kullanmaya ve İnsan Öldürmeye İlişkin Görüşler¹

People's Opinion on Using Physical Violence and Killing People

Meryem Bulut²

Özet

Araştırma Mardin, ilçeleri ve köylerinde yapılmıştır. Bu çalışmada kadın ve erkek toplam 636 kişi ile görüşülmüştür. Çalışma da insanların yarısının, hiçbir insanın öldürülemeyeceği görüşüne sahip oldukları saptanmıştır. Görüşme yapılanların yaklaşık üçte birinin insanlara fiziksel şiddet uygulanamayacağı düşüncesine sahip oldukları belirlenmiştir. İnsanların öldürülmesine ve insanlara fiziksel şiddet uygulanmasına ilişkin kadınların ve erkeklerin görüşlerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Köy ve kent doğumluların insanların öldürülmesinin ve insanlara fiziksel şiddet uygulanmasına ilişkin görüşlerinin değiştiği saptanmıştır. Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinin şiddet uygulanmasına ilişkin görüşlerinin farklılaştırdığı belirlenmiştir. İnsanların mezheplerinin de fiziksel şiddete ilişkin görüşleri değiştirdiği saptanmıştır. Görüşülen insanlarda akraba evliliği yapmış olanların,

¹ Veriler Şiddet ve Kültür adlı Mardin Saha Araştırması adlı kitapta kullanılmıştır.
² Dr., Ankara Üniversitesi, Kültür Şube Müdürü

akraba evliliği yapmamış olanlara göre, aşiret üyesi olanların, aşiret üyesi olmayanlara göre ortaya çıkan görüşlerinin farklı olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi gibi inanç gibi eğitim düzeyi gibi çeşitli etkenlerin, insanların öldürülmesine ve insanlara fiziksel şiddet uygulanmasına ilişkin görüşlerde farklılıklar yarattığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: *Görüş, insan öldürme, fiziksel şiddet*

Abstract

The survey was held in Mardin and in its districts and villages. A group of 636 women and men was interviewed. Half of the people interviewed, were of the opinion that nobody should be killed. One-third of the people were thinking that nobody should be exposed to physical violence. The men and the women had different opinions about killing people and being exposed to physical violence. The thoughts also differed between the villagers and the people living in urban areas. The socio-economical situation and the level of education changed the attitude towards violence as well. Sect, intermarriage, being a member of a tribe, income level, religious beliefs were among other aspects.

Key words: *Opinion, killing people, physical violence*

Giriş

Mardin yöresi, tarih öncesinde ve tarih çağlarında, coğrafi bakımdan önemli ticaret ve kültürel ilişki ağlarının kavuşma noktasıdır (Aydın, 2001:1). Bu çok yönlü kültürel ilişki noktası olan kent, pek çok özelliğine rağmen Bilge Köyü katliamı ile gündeme gelmiştir.

Toplumsal tabaka ve sınıflı toplumlarda, grup içi ve dışı şiddetin oldukça yaygın olmasının yanı sıra otoritenin bulunmadığı ataerkil toplumlarda da kan gütme geleneği gibi konularda şiddete sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Şiddetin meşruluğu, simgeselliği ve toplumsal

gerilimi, değerler ve kimliklerle (grup içi ve grup dışı) belirlenen sınırı hakkındaki çalışmalar, şiddetin yalnızca meşru görülmeyen ve fiziksel zor olarak yapılan tanımının aşılmasını gerektirmiştir. Bu çalışmalar, şiddetin bireysel değil toplumsal olduğunu göstermiştir. Şiddetin; değer yaratma, kültürlenme ve bireyselleşme ile ilgisi, şiddet davranışlarının insanca görülüp görülmemesi ve dış şiddet ile grup içi şiddetin kültürel tanımlamaları ile toplumsal öğrenimi arasındaki ilişki ortaya çıkarılmasına yardım etmiştir (Antropoloji Sözlüğü, 2003: 766-767).

Bütün insanlar destek ve güvence elde etmek için kendi ailesinin ya da ev halkının yeteneklerini aşan bir toplumsal ağ yaratmak isterler. Bu ağ, geleneksel akrabalıklarla kurulur. Akrabalık bireylerin birbirlerine karşı belirli hak ve sorumluluklar taşıdığı toplumsal ağdır. Akrabalık: ‘soy’ ya da ‘evlilik’ yoluyla kültürel olarak kabul edilmiş toplumsal ilişkiler sistemidir. İnsanların akrabalığı tanımlama, anlamlandırma ve toplumsal ilişkilerde kullanma tarzları kültürel kaygılarla belirlenir (Haviland, 2006: 501-502). Akrabalık, kültürel değerlerin korunmasında ve sürdürülmesinde etkin olduğu gibi üyelerine uyması gereken (örneğin töre) uygulamaları da sunar. Aralarında kan bağı olan insanlar, en sıradan ve gündelik ilişkileri ve yapılması gerekenleri düşünmeden gerçekleştirirler. Bir sülaleye ait olma belli sorumlulukların ağırlığını getirir. Kültürel açıdan bazı yükümlülükler, zorunluluklar ve uygulamalar, dolayısıyla üyelerin arasında oluşan iç içe geçmiş ilişkiler toplumsal grubu bir arada tutmaya yarar. Akrabalık ile oluşan örgütlenme, insanların yaşam biçimi üzerinde etkindir. Tillion’a göre yalnızca kadınlara mahsus ya da erkeklere mahsus bir görüşün var olduğu herhangi bir topluluk olmadığı gibi hiçbir yerden ve sadece kadınları vuran bir felaketten babaları etkilemeden kızları yaralayan bir aşağılamadan söz edilemez (Tillion, 2005: 43). Namus gibi toplumsal değerler; kadını,

ailesini, sülalesini işaret eden uyulması gereken kültürel değerlerdir. Kültürel değerlerin, tüm toplumlarda çok önemli oldukları ve her birinin belirli sosyal ortamlarda şiddet olasılığını artıran ya da azaltan etkenler olduğu açıktır (Riches, 1989: 24-39). İnsanlar töre uygulamaları gibi geleneklere karşı koyarak grup dışına atılmayı göze alamazlar. Çok yönlü bir olgu olan şiddet, insanları kontrol altına almak için kullanılır. Böylece çeşitli sorunları şiddet uygulama yolu ile çözmek kolaylıkla gelenekselleşebilir. Malinowski'ye göre kamuoyunun onayını alma isteği, gelenekleri uyulması gereken bir öge niteliğine büründürmektedir (Malinowski, 2003: 24-63). Diğer yandan şiddet yoluyla sağlanan otorite, kültürel değerler aracılığıyla kalıcı hale gelir. Kadın bedenine yönelik bu sözde korumacılığın ve bu şiddetin panzehiri belli değildir (Tillion, 2006: 23-24). Namus kavramıyla özdeşleştirilen kadın bedeni üzerindeki korumacılıktan en yakın akrabalık ilişkilerinden başlayarak neredeyse tüm topluluk sorumludur. Kadına biçilen bu rol ve insan olarak verilen kültürel değer, çocukluktan itibaren toplumun bütününe aktarılmaktadır. Namus kişisel çıkarlardan çok daha önemlidir. Çünkü namus kavramı grubun kimliğini temsil eder. Grup, namus nedeniyle kimliğine yönelik kirlenmeyi şiddet ya da kan yoluyla temizler. İnsanların kendi kültürlerinde karşılaştıkları bilinçli ya da bilinçdışı şartlanmalar gibi namusa ve şiddete ilişkin değerler öğrenilir. Özellikle akrabalık ilişkilerine göre örgütlenen topluluklarda daha kolay öğrenilir.

Marksizm'in antropoloji alanına uyarlanması, ağırlıklı olarak üretim tarzı ve üretim ilişkilerinin, toplum ya da kültürlerin yapı ve gelişimlerini belirleyen birincil toplumsal etken olarak görülmesi yaklaşımından oluşmaktadır. Toplumun temelini ya da altyapısını oluşturan geçim ya da üretim tarzı ve ilişkileri, üst yapıyı oluşturur, yani ideolojisi ve kültürel değerleriyle birlikte bir toplumun gidişat ve gelişimini belirler (Özbudun,

2007: 213). Burada insanların mülkiyet ile ilişkileri, akrabalık örgütlenmesini ve kültürel değerleri oluşturmuştur. İnsanların, toprağı ve malı paylaşımları için tanınan bir topluluğun parçası olmaları gereklidir. Topluluğa aitlik ise kan bağı yoluyla olmaktadır. Kan bağı yolu ile soya dayalı olarak oluşan bir akrabalık sistemi, aynı zamanda kendine özgü bir ahlak anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu ahlak anlayışının anlamı ve sınırları, toplumsal olarak çizilmiş 'kan' kavramının etrafında hürmet, saygı, sevgi, dostluk, intikam, kıskançlık, korku, güven, sakınma, kaçınma, hizmet etme, emretme ve kollamanın koşullarını belirlemektedir (Tillion, 2005: 22).

Yöntem: Veri Setinin Oluşturulması

Araştırmanın veri setini oluşturmak için 2007 yılı Genel Nüfus sayımına göre Mardin merkez, ilçeler ve köylerin nüfusu temel alınmıştır (TÜİK 2007 Nüfus Sayımı). Örneklem dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Çalışmada kullanılan veri seti, Mardin ilinde yaşayan kişilere uygulanan bir anket yardımıyla elde edilen yatay kesit verilerinden oluşmaktadır. Anket uygulanan örnek kütleliyi belirlemek için,

$$n = \frac{N.P.Q.Z^2}{[(N-1).H^2] + P.Q.Z^2} \text{ formülü kullanılmıştır (Özdamar, 2001;}$$

257).

$$n = \frac{361235.0,5.0,5.(1,96)^2}{[(361235-1).0,05^2] + 0,5.0,5.1,96^2} = 384$$

Buradaki notasyonlar;

n : Örnek kütle büyüklüğü,

N : Ana kütleliğin büyüklüğü,

P : Örneklemin şiddetin az olma olasılığı (0.5)

Q : Örneklemin şiddetin az olmama olasılığı($1-P=0.5$)

Z : $\%(1-\alpha)$ düzeyindeki Z test değeri (1.96)

α : Önem düzeyi,

H : Hata kabul oranı (0.05) şeklindedir.

Yapılan örneklem sonucunda %5 önem düzeyinde, %5 hata payı ile örneklem sayısı Mardin ili için 384 olarak tespit edilmiştir. Fakat anketlerdeki uygulamanın geçerliliğini arttırmak için örneklem sayısı 636 olarak tespit edilmiştir.

Araştırmamızda aşağıdaki sorularımıza yanıt aranmıştır.

1.Doğum yerlerine göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

2.Yaşlarına göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

3.Cinsiyetlerine göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

4.Gelir düzeylerine göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

5.Eğitim düzeylerine göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

6.Medeni durumlarına göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

7.Akraba evliliğine göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

8.Aşiretli olma durumuna göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

9.Mezhebe göre insanların şiddeti hak etme ve insanların öldürülmeyi hak etme nedenlerine ilişkin görüşleri nedir?

Evren: Mardin Merkez, İlçeler ve Köyler

Evren-Örneklem Oranlaması ve Örneklem İnce Merkezi-Köy Oranı

İlçe Adı	Nüfus	Evren Oranı	Kent	Köy	Toplam
Merkez	130.916	17.80	76	37	113
Dargeçit	26.988	3.80	14	10	24
Derik	58.151	7.90	19	31	50
Kızıltepe	198.672	25.0	91	68	159
Mazıdağı	31.135	4.20	9	18	27
Midyat	114.040	15.60	45	54	99
Nusaybin	116.465	14.90	77	28	95
Ömerli	15.453	2.20	7	7	14
Savur	36.066	6.10	11	28	39
Yeşilli	17.892	2.50	11	5	16
Toplam	745.778	100	350	286	636

Mardin'e bağlı 10 ilçe ve 17 köyde, "Şiddet ve Kültür" adlı saha araştırması kapsamında 15 Haziran ve 25 Haziran 2009 tarihleri arasında 636 katılımcı görüşülmüştür. Burada yalnızca insanlara şiddet uygulamaya ilişkin soruların frekans ve karşılaştırma verilerine dair bilgilere tablolarda yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Tablo 1: İnsanların Fiziksel Şiddeti Hak Etme Nedenlerine İlişkin Görüşler

İnsanların şiddeti hak etme durumları	Sayı	Oran (%)
Hak etmezler	181	28,5
Hırsızlık gibi şeyler yaptıklarında	191	30,1
Namus yüzünden şiddet görürler	157	24,7
Görüş belirtmeyenler	33	5,2
Diğer	73	11,5
Toplam	635	100,0

İnsanların şiddeti hak etme durumlarına ilişkin görüşlere bakıldığında; insanların fiziksel şiddeti hak etmediğini düşünenlerin oranı %28,5 olarak tabloya yansımıştır. Hırsızlık gibi davranışlar sergileyenlerin fiziksel şiddet

görmesi gerektiğini belirtenlerin oranı %30,1 olarak ve başkalarının namusuna dil uzatanların şiddet görmeyi hak edeceklerini belirtenlerin oranları da % 24,7 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2: İnsanların Öldürülmeyi Hak Etme Nedenlerine İlişkin Görüşler

İnsanların öldürülmeyi hak etme durumları	Sayı	Oran (%)
Hiç kimse öldürülmeyi hak etmez	317	49,9
Adam öldürenler	48	7,6
Namusa göz dikenler	244	38,4
Görüş belirtmeyenler	15	2,4
Diğer	11	1,7
Toplam	635	100,0

Bu soruya bir kişi yanıt vermemiştir. Görüşme yaptığımız insanların yarısına yakınının (% 49,9) insanların asla öldürülmeyi hak etmeyeceğine dair görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. İnsanların %38,4'nün namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiğine, %7,6'sının adam öldürenlerin öldürülmesi gerektiğine dair görüşlere sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 3: İnsanların Fiziksel Şiddeti Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları

Doğum yeri	Hak etmeyenler	Hırsızlık gibi şeyler yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Köy	26,9	30,3	26,0	3,7	13,0	100
Belde	40,0	40,0	20,0	-	-	100
İlçe	29,5	32,6	21,9	8,5	7,6	100
Şehir	30,9	21,0	28,4	2,5	17,3	100
Yurtdışı	50,0	50,0	-	-	-	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100

P= ,201>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.

İnsanların fiziksel şiddeti hak etmeyeceği yönünde görüşlere sahip olanların yarısı yurtdışı doğumlu, %40'ı belde doğumlu, % 30,9'u şehir doğumlu, % 29,5'i ilçe doğumlu, % 26,9'u köy doğumludur. İnsanların

hırsızlık gibi kötü şeyler yaptıklarında fiziksel şiddet görmesi gerektiğini düşünenlerin %50'si yurtdışı doğumlu, % 40'ı belde doğumlu, % 32,6'sı ilçe doğumlu, % 30,3'ü köy doğumlu, % 21'i kent doğumludur. İnsanların namus yüzünden şiddet görebileceği yönünde görüş belirtenlerin çoğunluğu şehirde doğanlardır. Kent de doğanların %28,4'ünün, köyde doğanların %26'sının, ilçede doğanların % 21,9'unun, belde de doğanların %20'sinin, insanların namusa laf getirmeleri yüzünden fiziksel şiddet görmeleri gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 4: İnsanların Öldürülmeyi Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları

Doğum yeri	Hak etmeyenler	Adam öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Köy	48,3	8,0	38,4	3,4	13,0	100
Belde	40,0	20,0	40,0	-	-	100
İlçe	51,3	7,6	39,3	,9	7,6	100
Şehir	51,9	4,9	37,0	2,5	17,3	100
Yurtdışı	100,0	-	-	-	-	100
Toplam	49,9	7,6	24,7	2,4	1,7	100
P=,817>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.						

Yurt dışında doğanların tamamının insanları öldürmenin hiçbir haklı nedeninin olamayacağı yönünde görüşlere sahip oldukları, kent de doğanların %51,9'unun, ilçede doğanların %51,3'ünün, köyde doğanların %48,3'ünün, belde doğumluların %40'ının, insan öldürmenin nedeni olamayacağı yönünde görüşlere sahip oldukları anlaşılmıştır. Namus yüzünden insanların öldürülebileceği yönünde görüş belirtenlerin % 40'ı belde doğumlu, % 39,3'ü ilçe doğumlu, %38,4'ü köy doğumlu, %37'ı kent doğumludur. Adam öldürenlerin karşılığı olarak öldürülmesi yönünde görüş belirtenlerin % 20'si belde doğumlu, % 8'i köy doğumlu, % 7,6'sı ilçe doğumlu ve% 4,9'u şehir doğumludur. Belde doğumluların en yüksek oranda adam öldürmeye taraf düşünceye sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 5: İnsanlara Şiddet Uygulama Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaşları	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
15-18	30,8	29,5	28,2	7,7	3,8	100
19-25	32,1	32,1	18,9	5,7	11,3	100
26-35	32,5	24,1	25,9	6	11,4	100
36-45	18,3	32,3	28	6,5	15,1	100
46-55	27,9	36,8	19,1	1,5	14,7	100
56 ve üstü	22,5	31	32,4	1,4	12,7	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100

P=,163>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.

15-18 yaşları arasında olanların %30,8'nin insanlara şiddetin asla uygulanamayacağı görüşüne sahip oldukları, %29,5'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara şiddet kullanılacağı yönünde, %28,2'sinin namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. 19-25 yaşları arasında olanların %32,1'nin insanlara şiddetin asla uygulanmaması gerektiği görüşüne sahip oldukları, %32,1'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %18,9'nun namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. 26-35 yaşları arasında olanların %32,5'nin insanlara şiddetin uygulanmaması görüşüne sahip oldukları, %24,1'nin hırsızlık vb, %25,9'nun namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. 36-45 yaşları arasındakilerin %18,3'nün insanlara şiddet uygulanamayacağı, %32,3'nün hırsızlık gibi %28'nin namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları anlaşılmıştır. 46-55 yaşları arasında olanların %27,9'nun şiddetin uygulanmaması gerektiği görüşüne sahip oldukları, %36,8'inin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %19,1'inin namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Araştırmadan 56 yaş ve üzerinde olanların %22,5'inin insanlara şiddet uygulanamayacağı, %31'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapan kişilere %32,4'nün namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgulardan yaşları belli bir düzeyin üzerinde olanların şiddet uygulamasına taraf düşünceye sahip oldukları görülmektedir.

Bulgulardan genç yaşta hem şiddete karşı çıkma oranı yüksek, hem de ceza olarak şiddet kullanma düşüncesine sahip olma oranı yüksek görünmektedir. Görüşülen en yaşlı kesimin insanların şiddeti hak etmelerine en az düzeyde karşı çıkarken, şiddeti bir ceza olarak değerlendirmeleri en üst düzeyde oranda olduğu saptanmıştır. Şiddet uygulamasının olamayacağını en az düzeyde düşünen yaş grubu 36-45 arasındadır. Cezalandırma biçimi olarak kullanılmasının gerekli olduğunu en yüksek 36-56 yaş aralığının düşündüğü belirlenmiştir. Bulgulardan yaşların belli düzeyinin üzerinde olması ile şiddet uygulamasına karşı çıkışın düşmüş olduğu görülmektedir. Burada genç yaşta şiddete karşı çıkmakta yüksek, ceza olarak şiddet kullanmakta yüksek olarak belirlenmiştir. Bulgulardaki en yaşlı kesimin, insanların şiddeti hak etmelerine en az düzeyde karşı çıkarken, şiddeti bir ceza olarak değerlendirmeleri en üst düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 6: İnsanları Öldürme Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaşları	Hak etmeyenler	Adam öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
15-18	51,3	6,4	33,3	6,4	2,6	100
19-25	56	6,9	32,7	2,5	1,9	100
26-35	52,4	7,2	36,1	3	1,2	100
36-45	43	6,5	49,5	1,1	0	100
46-55	44,1	10,3	42,6	0	2,9	100
56 ve üstü	43,7	9,9	43,7	0	2,8	100
Toplam	49,9	7,6	38,4	2,4	1,7	100

P=,257>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.

15-18 yaşlarında %51,3'nün, insanları öldürmenin nedeninin olamayacağı, %6,4'nün, adam öldürenlerin öldürülmesi, %33,3'nün namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. 19-25 yaşlarında %56'sının insanları

öldürmenin hiçbir haklı nedeninin olamayacağı yönünde görüşlere sahip oldukları, %6,9'nun adam öldürenlerin, %32,7'sinin namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. 26-35 yaşları arasında olanların %52,4'nün, insanları öldürmenin hiçbir haklı nedeninin olamayacağı, %7,2'sinin adam öldürenlerin öldürülmesi yönünde %36,1'nin namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. 36-45 yaşlarında; %43'nün insanları öldürmenin nedeninin olamayacağı, %6,5'nin adam öldürenlerin öldürülmesi %49,5'nin namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları anlaşılmıştır. 46-55 yaşları arasında olanların %44,1'nin insanları öldürmenin haklı nedeninin olamayacağı, %10,3'nün adam öldürenlerin karşılığı olarak öldürülmesi %42,6'sının namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. 56 yaş ve üzerinde olanların %43,7'inin insanları öldürmenin nedeninin olamayacağı yönünde görüşlere %9,9'nun adam öldürenlerin öldürülmesi yönünde, %43,7'nin namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Bulgulardan yaşların büyümesi ile insan öldürülmesine karşı çıkışın düşmüş olduğu görülmektedir. Burada genç yaşta insan öldürülmesine karşı çıkma oranı yüksek, ceza olarak insan öldürülmesi oranı düşük görünmektedir. Namusa söz getirenlerin ya da namusa göz dikenlerin ölüm ile cezalandırılması düşüncesinin yaş düzeyi ile paralel olarak yükseldiği saptanmıştır.

Tablo 7: İnsanların Fiziksel Şiddeti Hak Etmelerine İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Yüzdeler Dağılımları

Cinsiyet	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Erkek	29,4	32,8	21,2	1,2	15,3	100
Kadın	27,5	27,2	28,5	9,4	7,4	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100

P= ,000<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanların fiziksel şiddeti hak etmemeleri görüşüne sahip erkeklerin oranlarının kadınlara göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Hırsızlık gibi suç işleyen insanlara karşı fiziksel şiddet uygulanması gerektiği düşüncesine sahip olan erkeklerin oranı %32,8 iken, kadınların oranı %27,5 olarak belirlenmiştir. Namus yüzünden insanlara fiziksel şiddet uygulanması gerektiğine dair inanca sahip olan kadınların oranı (%28,5), erkeklerin (%21,2) oranlarında daha yüksek bulunmuştur. İnsanlara şiddet uygulanması konusunda herhangi bir görüş geliştirmeyen kadınların oranı erkeklerin neredeyse sekiz katına eşit görünmektedir.

Tablo 8: İnsanların Öldürülmeyi Hak Etmelerine İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre Yüzdeler Dağılımları

Cinsiyet	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Erkek	44,8	7,4	43,9	1,5	2,5	100
Kadın	55,3	7,8	32,7	3,2	1,0	100
Toplam	49,9	7,6	38,4	2,4	1,7	100

P= ,013<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanların öldürülmeyi hak etmelerine dair kadınların yarısından fazlasının (%55,3) ve erkeklerin yarısına yakınının (%44,8), hiçbir nedenin bir insanı öldürmek için yetmeyeceği yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Adam öldürmenin karşılığında öldürmek gerektiği yönünde görüşlere sahip olan kadınların (%7,8) ve erkeklerin (7,4) yaklaşık olarak

aynı olduğu bulgularda görülmektedir. Namus yüzünden insanların öldürülmesi gerektiği yönünde görüşleri olan erkeklerin oranlarının (%43,9), kadınlara göre (%32,7) oldukça yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 9: İnsanların Fiziksel Şiddeti Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Ailenin Gelirine Göre Dağılımları

Ailenin geliri	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Bilmeyenler	32,4	34,3	15,7	4,9	12,7	100
500 TL az	19,9	33,1	32,6	5,5	8,8	100
501-1000	28,2	26,6	27,1	4,3	13,8	100
1001-1500	40,0	26,0	14,0	2,0	18,0	100
1501-2000	45,8	37,5	4,2	4,2	8,3	100
2001-2500	31,1	26,7	25,6	8,9	7,8	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100

P=,011<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

Aylık gelir düzeyini bilmeyenlerin %32,4'ünün insanlara karşı şiddetin asla uygulanmaması gerektiği görüşüne sahip oldukları, %34,3'ünün hırsızlık gibi %15,7'sinin namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık gelir düzeyi 500TL'den az olanların %19,9'nun şiddetin asla uygulanmaması gerektiği, %33,1'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %32,6'sının namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Gelir düzeyi 501-1000 TL olanların %28,2'sinin insanlara şiddetin uygulanamayacağı, %26,6'sının hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara şiddet kullanılacağı, %27,1'sinin namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık gelir düzeyi 1001-1500 TL olanların %40'nın insanlara şiddetin uygulanmaması gerektiği, %26'sının hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %14'nün namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları anlaşılmıştır. Gelir düzeyi 1501-2000 TL olanların %45,8'inin insanlara şiddetin asla uygulanmaması gerektiği görüşüne %37,5'inin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %4,2'sinin namus yüzünden

şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Aylık geliri 2001-2500 TL olanların %31,1'inin şiddetin asla uygulanmaması gerektiği görüşüne, %26,7'sinin hırsızlık vb. yapanlara, %25,6'sının namus yüzünden şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Bulgulardan aylık gelirin yükselmesi ile şiddete karşı olma oranı artarken gelir düzeyi, 2000TL'nin üzerine çıkınca şiddete karşı olma düşüncelerinin oranlarının düştüğü saptanmıştır.

Tablo 10: İnsanların Öldürülmeyi Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Ailenin Gelirine Göre Dağılımları

Ailenin geliri	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Bilmeyenler	49,5	4,0	40,6	2,0	4,0	100
500 TL az	44,0	8,8	44,0	1,6	1,6	100
501-1000	47,9	9,0	37,8	3,2	2,1	100
1001-1500	60,0	8,0	32,0	-	-	100
1501-2000	50,0	8,3	33,3	8,3	-	100
2001-2500	61,1	5,6	31,1	2,2	-	100
Toplam	49,9	7,6	38,4	2,4	1,7	100

P=,281>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.

Aylık gelir düzeyini bilmeyenlerin %49,5'inin insanların öldürülmemesi gerektiği, %4'nün adam öldürenlerin öldürülmesi yönünde, % 40,6'sının namus yüzünden öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık geliri 500 TL'den az olan %44'nün insanların asla öldürülmemesi gerektiği %8,8'nin adam öldürenlerin öldürülmesi, %44'nin namus yüzünden öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık geliri 501-1000 TL arası olanların %47,9'nun insanların öldürülmemesi gerektiği %9'nun adam öldürenlerin öldürülmesi %37,8'nin namus yüzünden öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık geliri 1001-1500 TL arasında olanların %60'nın insanların öldürülmemesi gerektiği, %8'nin adam öldürenlerin öldürülmesi, %32'nin namus yüzünden öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları

saptanmıştır. Aylık geliri 1501-2000 TL arası olanların %50'sinin insanların asla öldürülmemesi gerektiği görüşüne sahip oldukları, %8,3'nün adam öldürenlerin öldürülmesi yönünde, %33,3'nün namus yüzünden öldürülmesi yönünde, % 8,3'nün kararsız oldukları yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aylık geliri 2001-2500 TL arası olanların %61,1'nin insanların öldürülmemesi gerektiği görüşüne sahip oldukları, %5,6'sının adam öldürenlerin öldürülmesi %31,1'nin namus yüzünden öldürülmesi yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. 500 TL'den sonra gelir düzeyinin artması ile insanların öldürülmelerine karşı görüş artmış, namus yüzünden insan öldürülmesine yönelik düşüncelerde düşüş olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyinin artması ile adam öldürülmesine ilişkin düşüncelerin düştüğü saptanmıştır.

Tablo 11: İnsanların Fiziksel Şiddeti Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Hak etmeyenler	Hırsızlık gibi şeyler yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Okuma yok	18,8	35,5	31,9	5,8	8,0	100
Okur-yazar	26,1	17,4	30,4	13	13,0	100
İlkokul	25,9	29,4	25,9	5,7	13,2	100
Ortaokul	24,1	34,2	24,1	3,8	13,9	100
Lise	34,7	28,9	20,7	4,1	11,6	100
Üniversite	62,2	20,0	6,7	2,2	8,9	100
Toplam	28,4	30,1	24,8	5,2	11,5	100
P=,001<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.						

Tablo 11'de insanların fiziksel şiddeti hak etme nedenleri ile eğitim düzeyi karşılaştırıldığında; okuma ve yazması olmayanların %18,8'inin insanın şiddeti hak etmeyeceği, %35,5'inin hırsızlık gibi suç işleyenlere karşı fiziksel şiddet uygulanabileceğine, %31,9'unun namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları belirlenmiştir.

Okur-yazar olanların %26,1'inin insanın şiddeti hak etmeyeceğini, %35,5'inin hırsızlık gibi suç işleyenlere, %31,9'unun namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. İlkokul mezunu olanların %25,9'unun insanın şiddeti hak etmeyeceğini, %29,4'inin hırsızlık gibi suç işleyenlere, %25,9'unun namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları saptanmıştır. Ortaokul mezunu olanların %24,1'inin insanların şiddeti hak etmeyeceği, %34,2'inin hırsızlık gibi suç işleyenlere karşı, %24,1'inin namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Lise mezunu olanların %34,7'sinin insanın şiddeti hak etmeyeceği, %28,9'unun hırsızlık gibi suç işleyenlere karşı %20,7'sinin namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları saptanmıştır. Üniversite mezunu olanların %62,2'inin insanların şiddeti hak etmeyeceği yönünde, %20,'sinin hırsızlık gibi suç işleyenlere, %6,7'sinin namus yüzünden fiziksel şiddet uygulanabileceğine dair görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi yükseldikçe şiddete karşı düşüncelerin doğru orantılı olarak arttığı saptanmıştır.

Tablo 12: İnsanların Öldürülmeyi Hak Etmelerine Dair Görüşlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Okuma yok	47,2	9,9	37,9	2,5	2,5	100
İlkokul	42,5	6,1	47,8	2,6	,9	100
Ortaokul	43,0	5,1	40,5	6,3	5,1	100
Lise	66,3	7,8	25,3	-	,6	100
Toplam	50,0	7,4	38,5	2,4	1,7	100

Tablo 12'de insanların öldürülmeyi hak etme nedenleri ile eğitim düzeyi karşılaştırılmıştır. Tabloda yer alan verilerden, okula gitmemiş olanların %47,2'sinin hiçbir insanın öldürülmeyi hak etmeyeceğine,

%9,9'unun adam öldürenlerin öldürülebileceğine, %37,9'nun namusa göz dikenlerin öldürülebileceğine dair görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. İlkokul mezunu olanların %42,5'inin insanların öldürülmeyi hak etmeyeceğine, %6,1'nin adam öldürenlerin öldürülebileceğine, %47,8'nin namusa göz dikenlerin öldürülebileceğine dair görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Ortaokul mezunu olanların %43'nin hiçbir insanın öldürülmeyi hak etmeyeceğine, %5,1'nin adam öldürenlerin öldürülebileceğine, %40,5'nin namusa göz dikenlerin öldürülebileceğine dair görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Lise ve üstü mezunu olanların %60,3'nün hiçbir insanın öldürülmeyi hak etmeyeceğine, % 8,3'nün adam öldürenlerin öldürülebileceğine, %30,6'sının namusa göz dikenlerin öldürülebileceğine dair görüşe sahip oldukları saptanmıştır. Eğitim düzeyi yükseldikçe ceza olarak insanların öldürülmesine karşı düşüncelerin arttığı belirlenmiştir. Sonuç olarak eğitim düzeyi yükseldikçe ceza olarak insanların öldürülmesi düşüncesi ciddi bir biçimde azalacağı söylenebilir.

Tablo 13: İnsanlara Şiddet Uygulama Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Medeni Duruma Göre Dağılımları

Medeni Durumları	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Bekâr	37,2	29,8	20	5,6	7,4	100
Evli	24,1	31,2	26,5	4,4	13,8	100
Dul	23,1	0	46,2	23,1	7,7	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100

P= ,000<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanlara şiddet uygulama nedenlerine dair görüşler, medeni durumlar ile karşılaştırılmıştır. Tablo 13'te yer alan verilerden, bekâr olanların %37,2'sinin, insanlara şiddetin uygulanmaması gerektiği görüşüne, %29,8'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, % 20'nin namusa göz

dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Evli olanların %24,1'nin şiddetin insanlara uygulanmaması, %31,2'sinin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %26,5'nin namusa göz dikenlere karşı şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Boşanmış ya da eşini kaybetmiş olanların %23,1'nin şiddet uygulanmaması gerektiği, %46,2'sinin namusa göz dikenlere, %23,1'nin bu konuda görüş sahibi olmadıkları saptanmıştır. Evli olanların, bekarlara göre şiddete daha az karşı ve cezalandırma biçimi olarak daha çok taraf oldukları belirlenmiştir.

Tablo 14: İnsanları Öldürme Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Medeni Durumlara Göre Dağılımları

Medeni Durumları	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Bekâr	56,7	7	30,2	3,7	2,3	100
Evli	45,9	7,6	43,5	1,5	1,5	100
Dul	61,5	15,4	15,4	7,7	0	100
Toplam	49,9	7,6	38,4	2,4	1,7	100

P= ,018<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanları öldürme nedenlerine dair görüşler, medeni durumlar boyutunda karşılaştırılmıştır. Bekar olanların % 56,7'inin insanların öldürülmemesi gerektiğine, %7'sinin adam öldürenlerin, %30,2'sinin namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Evli olanların % 45,9'nun insanların öldürülmemesi gerektiği görüşüne, %7,6'sının adam öldürenlerin, %43,5'nin namusa göz dikenlerin ya da namusa söz getirenlerin öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Boşanmış ya da eşini kaybetmiş olanların %61,5'nin insanların asla öldürülmemesi gerektiğine %15,4'nün adam öldürenlerin, %15,4'nin namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiği düşüncesini taşıdıkları saptanmıştır. Evli olanların, bekarlara göre insanların

öldürülmesine daha az karşı ve cezalandırma biçimi olarak daha çok taraf oldukları belirlenmiştir. İnsanların öldürülmesine en fazla karşı düşünce taşıyanların, boşanmış ya da eşini kaybetmiş olanlardan olduğu saptanmıştır.

Tablo 15: İnsanlara Şiddet Uygulama Nedenlerine Dair Görüşlerin Akraba Evliliklerine Göre Dağılımları

Akraba evliliği	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
1. akraba	20,8	29,9	27,3	4,5	17,5	100
2. akraba	25,7	29,4	25,5	0	17,6	100
A. dışı	31,3	30,1	23,8	6,1	8,6	100
Toplam	28,4	30	24,8	5,2	11,5	100

P: ,022<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanlara şiddet uygulama nedenlerine dair görüşler, akrabaları ile evli olanlar ve olmayanlar boyutunda karşılaştırılmıştır. Birinci derece akrabası ile evli olanların %20,8'inin, insanlara şiddetin uygulanmaması gerektiği, % 29,9'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %27,3'nün namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip olduklarını ortaya koymaktadır. İkinci derecede akrabası ile evli olanların %25,7'sinin şiddetin asla uygulanmaması gerektiğine, %29,4'nün hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %25,5'nin namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüş sahibi oldukları saptanmıştır. Akrabası ile evli olmayanların %31,3'nün insanlara asla şiddet uygulanmaması gerektiği, % 30,1'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %23,8'nin namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Şiddete en çok taraftar düşünceye sahip olanların, birinci derece yakınlıkta olan akrabaları ile evli olanların olduğu saptanmıştır.

Tablo 16: İnsanları Öldürme Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Akraba Evliliklerine Göre Dağılımları

Akraba evliliği	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
1. akraba	37,7	6,5	52,6	1,3	1,9	100
2. akraba	49	9,8	39,2	2	0	100
A. dışı	54,2	7,7	33,4	2,8	1,9	100
Toplam	49,8	7,6	38,5	2,4	1,7	100

P: .011<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

İnsanların öldürme nedenlerine dair görüşlerin akrabaları ile evli olanlar ve olmayanlar boyutunda karşılaştırılmıştır. Birinci derede akrabası ile evli olanların %37,7'inin insanların öldürülmemesi gerektiği görüşüne, %6,5'nin adam öldürenlerin, %52,6'sının namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiği görüşüne sahip oldukları saptanmıştır. İkinci derede akrabası ile evli olanların %49'nun insanların öldürülmemesi gerektiğine, %9,8'nin adam öldürenlerin, %39,2'sinin namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiği görüşüne sahip oldukları belirlenmiştir. Akrabası ile evli olmayanların %54,2'sinin, insanların asla öldürülmemesi gerektiği görüşüne sahip oldukları, %7,7'sinin adam öldürenlerin, %33,4'nin namusa göz dikenlerin öldürülmesi gerektiği görüşüne sahip oldukları saptanmıştır. İnsanların öldürülmesine en çok taraftar düşünceye sahip olanların birinci derece akrabaları ile evli olanların olduğu belirlenmiştir. İnsanların öldürülmesine en az taraftar olanların, akrabaları ile evli olmayanların olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 17: İnsanlara Şiddet Uygulama Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Aşiret Varlığına Göre Dağılımları

Aşiret durumu	Hak etmeyenler	Hırsızlık vb. yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Aşiretli olanlar	19,8	33,9	31,5	5,2	9,7	100
Aşiretli olmayanlar	34	27,9	21	5	12,2	100
Toplam	28,3	30,2	25,1	5,1	11,2	100

P= ,001<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

Aşiret mensubu olanların %19,8'nin insanların şiddeti hak etmeyeceği görüşüne, %33,9'nun hırsızlık vb. yapanlara, %31,5'nin namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Aşiret mensubu olmayanların % 34'nün, insanlara şiddetin asla uygulanmaması gerektiğine, %27,9'nun hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara şiddet kullanılabileceği, %21'nin namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Fiziksel şiddet uygulamaya en çok taraftar düşünceye sahip olanların aşiret mensuplarının arasında olduğu saptanmıştır.

Tablo 18: İnsanları Öldürme Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Aşiret Varlığına Göre Dağılımları

Aşiret durumu	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Aşiretli olanlar	39,9	10,1	46,4	2,0	1,6	100
Aşiretli olmayanlar	57,3	5,6	32,6	2,7	1,9	100
Toplam	50,4	7,4	38,1	2,4	1,8	100

P=,000<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.

Aşiret mensubu olanların %39,9'nun insanların asla öldürülemeyeceği görüşüne, %10,1'nin adam öldürenlerin öldürülmesi gerektiğine %46,4'nün namus yüzünden öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları

saptanmıştır. Aşiret mensubu olmayanların %57,3'nün insanların asla öldürülemeyeceği görüşüne, % 5,6'nın adam öldürenlerin öldürülmesi gerektiği yönünde, %32,6'nın namus yüzünden öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları bulgulara anlaşılmıştır. Aşiret mensubu olanların, olmayanlara göre insanların namus yüzünden öldürülmesi gerektiğine dair görüşlere daha yüksek oranda sahip oldukları saptanmıştır. İnsanların öldürülmesine en çok taraftar düşünceye sahip olanların aşiret mensuplarının arasında olduğu saptanmıştır.

Tablo 19: İnsanlara Şiddet Uygulama Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Mezheplere Göre Dağılımları

Mezhep	Hak etmeyenler	Hırsızlık gibi şeyler yapanlar	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Şafii	28,4	31,5	24,5	5,6	10,0	100
Hanefi	29,2	21,9	26,0	3,1	19,8	100
Toplam	28,5	30,1	24,7	5,2	11,5	100
P=,035<,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmıştır.						

İnsanlara şiddet uygulama nedenlerine dair görüşler mezhepler boyutunda değerlendirilmiştir. Şafii mezhebine mensuplarının %28,42'ünün insanlara şiddetin asla uygulanmaması gerektiği görüşüne sahip oldukları, %31,5'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara şiddet kullanılacağı yönünde, %24,5'inin namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Hanefi mezhebine mensuplarının %29,2'sinin şiddetin insanlara asla uygulanmaması gerektiği görüşüne, %21,9'nin hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara, %26'sının namusa göz dikenlere şiddet kullanılacağı yönünde görüş sahibi oldukları saptanmıştır. Hırsızlık gibi kötü şeyler yapanlara şiddet uygulanması gerektiği görüşüne sahip olanların daha çok Şafii mezhebi mensuplarının arasında oldukları belirlenmiştir.

Tablo 20: İnsanları Öldürme Nedenlerine İlişkin Görüşlerin Mezheplere Göre Dağılımları

Mezhep	Hak etmeyenler	Adam Öldürenler	Namus yüzünden	Görüş belirtmeyenler	Diğer	Toplam%
Şafii	49,8	7,4	38,7	2,6	1,5	100
Hanefi	50,5	8,2	37,1	1,0	3,1	100
Toplam	49,9	7,6	38,4	2,4	1,7	100

P=,697>,05 gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar anlamlı çıkmamıştır.

Şafii mezhebine mensuplarının %49,8'inin insanların öldürülemeyeceği görüşüne, %7,4'nün adam öldürenlerin öldürülmesi gerektiği, %38,7'sinin namus yüzünden öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Hanefi mezhebine mensuplarının %50,5'inin insanların asla öldürülemeyeceği görüşüne, % 8,2'sinin adam öldürenlerin öldürülmesi gerektiği yönünde, % 37,1'inin namus yüzünden öldürülmesi gerektiği yönünde görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. İnsanları öldürme nedenlerine ilişkin görüşlerin mezhepler boyutunda çok farklı olmadığı saptanmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

İnsanların şiddeti hak etme durumlarına ilişkin görüşlerine bakıldığında; insanların fiziksel şiddeti hak etmediğini düşünenlerin oranı %28,5 olarak tabloya yansımıştır. Hırsızlık gibi davranışlar sergileyenlerin fiziksel şiddet görmesi gerektiğini belirtenlerin oranı %30,1 olarak ve başkalarının namusuna dil uzatanların şiddet görmeyi hak edeceklerini belirtenlerin oranları da %24,7 olarak tespit edilmiştir. Namus yüzünden insanlara fiziksel şiddet uygulanması gerektiğine dair inanca sahip olan kadınların oranı (%28,5), erkeklerin (%21,2) oranlarında daha fazladır. Kadınların namus

yüzünden şiddet uygulanmasına erkeklere göre daha fazla oranda taraftar düşünceye sahip oldukları saptanmıştır.

Kent doğumluların %28,4'ünün, köy doğumluların %26'sının, ilçe doğumluların %21,9'unun, belde de doğanların %20'sinin insanların namusa laf getirmeleri yüzünden fiziksel şiddet görmeleri gerektiği yönünde görüşe sahip oldukları saptanmıştır. Bulgulardan yaşları belli düzeyin üzerinde olanların fiziksel şiddet uygulamasına karşı çıkış oranları düşük görünmektedir. Dolayısıyla insanların yaşları arttıkça fiziksel şiddet uygulamasına taraftar düşünceye sahip olduklarını söyleyebiliriz. Burada genç yaştakilerin şiddete karşı çıkmaları yüksek olarak görülürken, ceza olarak şiddet kullanmanın gerekli olduğuna dair düşüncelerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bulgularda en yaşlı kesimin, insanların şiddeti hak etmelerine en az düzeyde karşı çıkarken, şiddeti bir ceza olarak değerlendirmelerine taraf düşünceye sahip olmalarının en üst oranda olduğu saptanmıştır. Bulgulardan yaşlar belli düzeyinin üzerinde olması ile şiddet uygulamasına karşı çıkışın düşmüş olduğu görülmektedir. Burada genç yaşta şiddete karşı çıkmada yüksek, ceza olarak şiddet kullanmada yüksek görünmektedir. Bulgulardaki en yaşlı kesimin insanların şiddeti hak etmelerine en az düzeyde karşı çıkarken, şiddeti bir ceza olarak değerlendirmeleri en üst düzeyde oranda olduğu saptanmıştır. Bulgulardan insanların yaşlarının büyümesi ile insan öldürülmesine karşı çıkışın düşmüş olduğu görülmektedir. Burada genç yaşta olanların insanların öldürülmesine karşı çıkma oranları düşük olarak saptanmış, bir suça karşı ceza olarak insanların öldürülmesi düşüncesine sahip olma oranları yüksek olarak saptanmıştır. Yaş büyüdükçe şiddet daha ileri boyutuyla insan öldürmeye ilişkin düşüncelerde gelenekselleşmektedir. Yaş önemli bir değişken olarak saptanmıştır.

Namus yüzünden insanlara fiziksel şiddet uygulanması gerektiğine dair inanca sahip olan kadınların oranı (%28,5), erkeklerin (%21,2) oranlarında daha yüksek bulunmuştur. Namus yüzünden insanların öldürülmesi gerektiği yönünde görüşleri olan erkeklerin oranlarının, kadınlara göre oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet namus nedeniyle hem fiziksel şiddetin kullanımına yönelik düşüncelerde hem de insan öldürmeye yönelik düşüncelerde önemli bir bağımsız değişkendir.

Bulgulardan aylık gelirin yükselmesi ile şiddete karşı olma oranı artarken gelir düzeyi, 2000TL'nin üzerine çıkınca şiddete karşı olma oranı düşmüştür. 500TL'den sonra gelir düzeyinin artması ile insanların öldürülmesine karşı görüşte artmış, namus yüzünden insan öldürülmesine yönelik düşüncelerde de düşüş olduğu belirlenmiştir. Gelirin yükselmesi ters orantılı olarak artan şiddete yaklaşım, gelirler belli düzeyin üzerine çıkınca, birbirlerini destekler konuma gelmiştir. Gelir düzeyinin artışı ile insanların geleneksellikten kültürel değerlerden uzaklaşmadığının göstergesidir.

Eğitim düzeyi yükseldikçe şiddete karşı olma düşüncelerinin arttığı saptanmıştır. Eğitim düzeyi yükseldikçe ceza olarak insanların öldürülmesine karşı düşüncelerin arttığı belirlenmiştir. İnsanların eğitim düzeyinin artması ile şiddete karşı düşüncelerinin oran olarak yükseldiği saptanmıştır. Eğitim düzeyinin şiddet kullanımına ilişkin bakış açısında önemli bir faktör olduğu saptanmıştır. Bu gösterge; eğitim düzeyinin yükselmesi ile insanların geleneksel bakış açılarından uzaklaştığının kanıtlarıdır.

Evli olanların, bekârlara göre şiddete daha az karşı ve cezalandırma biçimi olarak daha çok taraf oldukları belirlenmiştir. Şiddete en çok taraftar düşünceye sahip olanların birinci derece akrabaları ile evli olanların olduğu saptanmıştır. Evli olanların, bekârlara göre insanların öldürülmesine daha az

karşı ve cezalandırma biçimi olarak daha çok taraf oldukları belirlenmiştir. İnsanların öldürülmesine en fazla karşı düşünce de olanlar, boşanmış ya da eşini kaybetmiş olanların olduğu saptanmıştır. İnsanların öldürülmesine en çok taraftar düşünceye sahip olanların birinci derece akrabaları ile evli olanların olduğu belirlenmiştir. Evli olanların özellikle birinci derece akrabaları ile evli olanların geleneksel değerleri korudukları, sürdürdükleri görülmektedir. Akraba ile evlilik geleneksel değerlerin sürdürülmesinde önemli bir etkidir. Kan bağına dayalı bir toplulukta evlilik geleneksel şiddete bakışı etkilemektedir.

Aşiret mensubu olanların, olmayanlara göre hem insanlara şiddet kullanmaya hem de insanların namus yüzünden öldürülmesi gerektiğine dair görüşlere daha yüksek oranda sahip oldukları saptanmıştır. İnsanların öldürülmesine en çok taraftar düşünceye sahip olanların aşiret mensuplarının arasında olduğu saptanmıştır. İnsanları öldürme nedenlerine ilişkin görüşlerin mezhepler boyutunda çok farklı görüşlerin olmadığı saptanmıştır.

Soya dayalı bir akrabalık sistemi, aynı zamanda kendine özgü bir ahlak anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu ahlak anlayışı anlamı ve sınırları toplumsal olarak çizilmiş 'kan' kavramının etrafında hürmet, saygı, sevgi, dostluk, intikam, kıskançlık, korku, güven, sakınma, kaçınma, hizmet etme, emretme ve kollamanın koşullarını belirlemektedir (Tillion, 2005: 22). Akrabalığa dayalı toplumsal örgütlenmenin sonucu olarak akraba ile evlilik, aşiretli olmak gibi koşulları olanların, geleneksel olarak üretilen şiddete daha yakın oldukları belirtmeniz olanaklıdır.

Kaynakça

Aydın, S. (2001) *Mardin: Aşiret-Cemaat-Devlet*, İstanbul: Tarih Vakfı.

- Emirođlu, K.; Aydın, S. (2003) *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Haviland. W. A. (2008) *Kültürel Antropoloji*, Çev. İ. Sariođlu, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Malinowski, B. (2003) *Yabanıl Toplumda Suç ve Gelenek*, Çev. Ş.Yeđin, İstanbul: EpsilonYayınları.
- Özbudun, S.; Şafak, B.; Altuntek, N. S (2007) *Antropoloji: Kuramlar/Kuramcılar*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Riches, D. (1989) *Antropolojik Açıdan Şiddet*, Çev. D. Hattatođlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tillion, G. (2006) *Harem ve Kuzenler*, Çev. Ş. Tekeli ve N. Sirman, İstanbul: Metis Yayınları.